

KOKOUSHUISTIO

SIVIILIPALVELUSLAIN MUUTOKSIA VALMISTELEVAN TYÖRYHMÄN KOKOUS

Kokousaika: 27.8.2025 klo 12.00–14.30

Kokouspaikka: Aleksanterinkatu 4–10, A113 Kierre / Teams

Läsnäolijat

Puheenjohtaja	Jan Hjelt, työ- ja elinkeinoministeriö – Paikalla
Varapuheenjohtaja	Eeva Vahtera, työ- ja elinkeinoministeriö – Poissa
Sihteeristö	Aino-Inkeri Miestamo, työ- ja elinkeinoministeriö – Paikalla Roope Palomäki, työ- ja elinkeinoministeriö – Paikalla Marke Kuosa, Siviilipalveluskeskus – Paikalla
Työryhmän jäsenet	Tero Jokilehto, liikenne- ja viestintäministeriö – Poissa Jukka Lehtinen opetus- ja kulttuuriministeriö -Paikalla Marikaisa Tiilikainen, puolustusministeriö – Paikalla Anni Pöyry, sisäministeriö – Paikalla Salla Paavilainen, sosiaali- ja terveysministeriö – Paikalla Timo Kerttula, Turvallisuuskomitean sihteeristö – Poissa Kati Orkola, valtiovarainministeriö – Paikalla Hanna Eronen-Jarva, ympäristöministeriö – Poissa Andreas Schneider, Huoltovarmuuskeskus – Paikalla Mikko Reijonen, Siviilipalveluskeskus – Paikalla

1. Kokouksen avaaminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen 12.00.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Edellisen kokouksen (13.8.2025) pöytäkirja hyväksyttiin seuraavin tarkennuksin.

Kokouksessa oli paikalla myös Jukka Lehtinen, opetus- ja kulttuuriministeriön varsinainen edustaja.

Kokouksen kohta 4: Pöytäkirjan kirjauksen tarkennus vaihtoehtoon 3 osalta. Kirjauksessa tulisi näkyä selkeämmin se, että julkinen sektori voitaisiin velvoittaa huomioimaan siviilipalvelusvelvollisten hyödyntämismahdollisuus valmiussuunnittelussa. Velvoite ei kuitenkaan voisi kohdistua siviilipalvelusvelvollisten hyödyntämiseen.

Aino-Inkeri Miestamo tekee tarvittavat lisäykset ja korjaukset pöytäkirjan muotoiluun.

3. Esivalmisteluvaiheen kysely virastoille

Aino-Inkeri Miestamo esitteli kokoukselle esivalmisteluvaiheen virastokyselyn tulokset kootusti. Yhteenveto kyselyn vastauksista on työryhmän Tiimerissä.

Keskustelussa tuotiin esiin, että osa Aluehallintovirastoista oli vastannut kyselyyn myös pelastuslaitosten puolesta esimerkiksi evakuinteihin liittyen. Keskustelussa todettiin myös, että siviilipalvelusvelvollisten käytön mahdollisuutta on alettu tunnistaa aiempaa enemmän, mutta edelleen sekä tarpeen että vaadittavan osaamisen sanoittaminen vaikeaa. Toisaalta runsaasti siviilivarantoon kuuluvia henkilöitä on varattu työnantajan käyttöön poikkeusoloissa.

Keskustelussa todettiin tärkeäksi, että viranomaisten tarpeita on kartoitettu. Viranomaisvastaukset eivät välttämättä kulje käsi kädessä julkisen keskustelun kanssa.

4. Siviilipalvelus normaaliolojen häiriötilanteissa ja virka-apu

Marke Kuosa esitteli siviilipalvelusvelvollisten hyödyntämisen nykytilaa normaaliolojen häiriötilanteissa ja mahdollisia muutosehdotuksia Siviilipalveluslain 16 § (*Siviilipalveluspaikan siirto palveluksen aikana*) osalta. Pykälässä käsitellään kolmea toisistaan eroavaa syytä palveluspaikan vaihdolle. Yksi on velvollisen tai palveluspaikan aloitteesta tehtävä palveluspaikan siirto, toinen Siviilipalveluskeskuksen aloitteesta tehtävä siirto palveluksen asianmukaisen suorittamisen turvaamiseksi ja kolmas Siviilipalveluskeskuksen aloitteesta tehtävä siirto yleisen edun niin vaatiessa. Viimeinen syy tarkoittaa, että Siviilipalveluskeskus voisi määrätä palvelustaan suorittavia velvollisia lyhytaikaisesti toisten viranomaisten avuksi.

Viranomaistoimijoiden tietous siviilipalveluksesta ja mahdollisuus saada apua velvollisista on edelleen hyvin vähäistä ja mahdollisuutta määrätä velvollisille lyhytaikainen siirto toisen viranomaisen avuksi ei ole käytetty. Akuuteissa tarpeissa viranomaisten avuksi olisi kuitenkin mahdollista osoittaa koulutusjaksolla sekä työpalvelussa olevia velvollisia, koska siviilipalvelusrekisteri mahdollistaa nopean hälyttämisen ja koordinoinnin. Siviilipalveluksen koulutusjakso sisältää useita eri viranomaisia tukevia varautumisjärjestöjen kurssimuotoisia koulutuksia.

Eri ratkaisuvaihtoehtoja tarkastellessa työryhmä totesi, että pykälän säilyttäminen nykyisellään olisi mahdollista, mutta edellyttäisi mm. tiedottamisen merkittävää lisäystä. Edellisessä kokouksessa käsitelty siviilipalveluasian neuvottelukunnan laajentaminen voisi tukea tietouden lisäämistä pykälän suomista mahdollisuuksista. Työryhmässä kuitenkin todettiin, että lisäämällä nykyiseen pykälään erillinen momentti, jossa todetaan Siviilipalveluskeskuksella olevan harkintansa mukaan mahdollista määrätä palveluksessa oleville velvollisille lyhytaikainen/väliaikainen siirto muita siviiliviranomaisia avustaviin tehtäviin, selkiyttäisi asiaa. Erillisen pykälän säätäminen väliaikaisesta siirrosta puoltaisi työryhmän mielestä myös paikkaansa.

Siviilivarantoa koskevan virka-avun osalta työryhmässä todettiin, että normaaliolojen häiriötilanteissa ei siviilivarantoa koskevalle virka-apupykälälle ole tarvetta, vaan keskustelu näiltä osin siirretään poikkeusolojen käsittelyn yhteyteen tarkastellen myös virka-apuun liittyviä oikeudellisia reunaehtoja. Siviilipalveluskeskuksen normaalioloissa toisille viranomaisille antama tuki on pääasiassa tehtävän vaatimukset täyttävien koulutusjaksolla tai työpalvelussa olevien siviilipalvelusvelvollisten määräämistä tilanteesta johtovastuussa olevan toimivaltaisen viranomaisen tueksi. Siviilivarannon määrääminen näihin akuutteihin lyhytaikaisiin tehtäviin ei ole käytännössä mahdollista. Siviilipalveluskeskuksella ei ole sellaista kalustoa, välineistöä tai henkilöstöä, jota voitaisiin luovuttaa virka-apuna.

5. Virkavastuu

Aino-Inkeri Miestamo esitteli virkavastuukysymystä. Esivalmisteluvaiheessa virastoille tehdyssä kyselyssä nousi esiin, että siviilipalvelusvelvollisten käytettävyyttä heikentää se, ettei velvollisille ole säädetty virkavastuuta. Epäselväksi kuitenkin jäi, liittyisikö virkavastuun tarve ensisijaisesti salassapitoon vai laajemminkin toimien lainmukaisuuteen.

Siviilipalvelusvelvollinen ei ole työ- eikä virkasuhteessa palveluspaikkaansa. Myös asepalveluksessa palvelustaan suorittavat toimivat monipuolisissa ja vastuullisissa tehtävissä pääsääntöisesti ilman virkavastuuta, useissa tapauksissa hyvin itsenäisesti. Varusmiehiä koskee virkavastuu ainoastaan hyvin rajatussa, voimankäyttöä sisältävän hätävarjelun kontekstissa.

Siviilipalveluslakiin sisältyy velvoite suorittaa tunnollisesti siviilipalveluslain nojalla määrätty palvelustehtävät. Velvoitetta on tehostettu kurinpitomenettelyllä sekä palvelusrikossäännöksillä. Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (621/1999) sisältyy yleinen vaitiolovelvollisuutta koskeva säännös. Siviilipalveluskeskus on laatinut palveluspaikkojen hyödynnettäväksi vaitiolositoumusmallin, jossa viitataan kyseiseen säännökseen. Palveluspaikkojen salassapito- ja vaitiolovelvollisuutta koskevat määräykset ovat siviilipalveluslaissa tarkoitettuja työnjohdollisia määräyksiä, joita siviilipalvelusvelvollisen on noudatettava. Eri sektoreiden lainsäädännössä on myös salassapitoa ja vaitioloa koskevia säännöksiä (esim. sosiaalihuollon asiakaslaki).

Virkavastuun osalta yhtenä vaihtoehtona tarkasteltiin nykysääntelyä sisältäen perehdyttämisen sekä vaitiolositoumuksen. Siviilipalvelusvelvollisten tehtävät ovat luonteeltaan useimmiten avustavia ja edellyttävät paitsi perehdyttämistä, myös jatkuvaa ohjausta, joten virkavastuu voisi langeta tehtävää ohjaavalle virkahenkilölle. Toisena vaihtoehtona tarkasteltiin salassapidosta säätämistä siviilipalveluslaissa, esimerkiksi lisättynä 38 §:ään 2 momentiksi. Tällöinkin perehdytyksessä on huolehdittava siitä, että velvollinen ymmärtää, mihin asiakirjoihin ja tietoihin vaitiolovelvollisuus liittyy sekä vaitiolon jatkumisen myös palveluksen jälkeiseen aikaan.

Kolmannessa vaihtoehdossa siviilipalveluslaissa säädettäisiin virkavastuusta rajatusti siten, että säännös koskisi tietyn laitoksen palveluksessa olevaa henkilöä, jolloin palveluksessa olemisen muoto ei olisi ratkaiseva vaan palveluksen ja tehtävän lakiin perustuva sisältö. Vaihtoehto edellyttäisi tarkkaa määrittelyä siitä, mitä tehtäviä virkavastuu koskisi. On myös pohdittava, onko kohtuullista edellyttää maanpuolustusvelvollisuutta täyttämään määrättyä siviilipalvelusvelvolliselta palvelustehtäviin liittyvän lainsäädännön tuntemista niin, että hän voisi kattavasti olla vastuussa toimiansa lainmukaisuudesta.

Keskustelussa nousi virkavastuun osalta esiin kaksi keskeistä kysymystä; miten ja mistä asioista säädetään, kun säädetään virkavastuusta. Tulisi siis pohtia, miten virkavastuu toteutetaan teknisesti ja mistä asioista velvollinen voi olla vastuussa sekä miten virkavastuu vertautuu varusmiespalvelukseen tai pitääkö sen ylipäätään vertautua. Virkavastuu liittyy julkisen ja merkittävän julkisen vallan käyttöön ja siviilipalvelusvelvollisten tehtävät ovat useimmiten avustavia. Julkista valtaa velvolliset saattavat joissakin tapauksissa käyttää, mutta merkittävää julkista valtaa he eivät käytä.

Työryhmä totesi, että vaihtoehto 2 kannattaisi joka tapauksessa toteuttaa ja salassapitosäännös kirjata selkeästi lakiin. Valtiovarainministeriön ja oikeusministeriön kanssa tulisi vielä tarkastella, olisiko tarpeen lisätä rikosoikeudellisesta virkavastuusta oma säännöksensä.

6. Ehdotus varusmiespalveluksesta vapautettujen siviilipalveluksesta

Aino-Inkeri Miestamo esitteli edellisessä kokouksessa esiin tuotua ajatusta säätää terveydelliset syyt vakaumukseen perustuvien syiden rinnalle siviilipalvelukseen hakeutumiselle. On tilanteita, joissa terveydentila estää asepalveluksen mutta ei kuitenkaan estäisi toisentyypistä palvelusta, esimerkiksi jossain kokonaisturvallisuuden kannalta tärkeässä tehtävässä.

Alatyöryhmä oli käsitellyt ajatusta ja tuonut esiin nykytilaa sekä ajatukseen liittyviä hyötyjä että haasteita. Alatyöryhmä toi esiin, että asian selvittely on ollut tärkeää ja vaihtoehto tukisi kokonaisturvallisuuden vahvistumista yksittäisten henkilöiden työpanoksella. Jo nykyisin siviilipalvelukseen voidaan yksittäistapauksissa hyväksyä varusmiespalveluksesta terveydellisillä syillä vapautettu henkilö. Puolustusvoimissa on myös menossa sekä selvitys diabeetikkojen palveluksen mahdollistamisesta että B-palveluskelpoisuuskategorian laajentamisesta, jolloin nykyistä useampi henkilö voisi suorittaa varusmiespalveluksen.

Ehdotuksen keskeisenä haasteena nähtiin se, että siviilipalvelusvelvollisena henkilö ei olisi Puolustusvoimien käytössä sodan aikana, kun taas C- palveluskelpoisuusluokitettu asevelvollinen on Puolustusvoimien varareservissä ja poikkeusoloissa PV:n hyödynnettävissä. Haasteena alatyöryhmä katsoi olevan myös sen, että kokonaisturvallisuuden kannalta merkittäviä työpalvelupaikkoja on vähän. Siviilipalvelukseen liittyvästä vakaumusehdosta luopuminen saattaisi aiheuttaa ei-toivottuja riskejä asevelvollisuusjärjestelmän kokonaisuuteen.

Keskustelussa todettiin, että monet sinällään hyvät siviilipalveluksen kehittämisehdotukset merkitsisivät muutoksia koko asevelvollisuusjärjestelmään. Asevelvollisuusjärjestelmää ei kuitenkaan ole ollut tapana kehittää siviilipalvelusjärjestelmästä lähtien vaan aseellisen maanpuolustuksen intressit edellä.

7. Muut asiat

Aino-Inkeri Miestamo esitteli uudet siviilivarannosta aseelliseen palvelukseen siirtymistä koskevan säännösluonnokset 100 a § sekä 100 §. Työryhmä totesi luonnosten vaikuttavan selkeiltä. Muutama tarkennus varmasti tarvitaan. Lisätään pykälään siviilivarannosta puolustusvoimien reserviin siirtymiseen vielä tarkentava määritelmä "kerran". Työryhmä katsoi myös, että täydennyspalvelusvelvollisen määrittäminen siviilipalveluslaissa olisi nykyoloissa hyödyksi. Työryhmässä pohdittiin myös, että jos velvollisen henkilökohtaisesta kuulemisesta aluetoimistossa tulee säätää lailla, se tulee tehdä asevelvollisuuslain puolella. Lisäksi todettiin, että naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annettuun lakiin aiheutunee muutostarve naisten 30 vuorokauden harkinta-aikaa koskien.

8. Seuraavat kokoukset

Työsuunnitelman mukaan seuraavat kokoukset pidetään 11.9.2025 ja 17.9.2025. TEM:n toiseen, kii-reiseen hankkeeseen liittyvien aikataulullisten haasteiden vuoksi jompikumpi näistä saatetaan joutua perumaan.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 13.30.